

Μιχαέλα Μητκούδη, Κατερίνα Παΐσιου, Μαρίνα Πλούσκα

Έλενα Εφέογλου

Κατερίνα Παΐσιου

Μαρίνα Πλούσκα

Θερινό Εικαστικό Εργαστήριο

Με αφορμή το παρελθόν-
Σύγχρονα έργα σε ιστορικούς τόπους
29 Ιουνίου - 5 Ιουλίου 2018

Θέμα εργαστηρίου
«Γυναίκα εν οίκω και εν δήμω»

Έκθεση

26 Αυγούστου - 30 Σεπτεμβρίου 2018

Αρχαιολογικό Μουσείο Αιανής

Συντονισμός Θερινού Εικαστικού Εργαστηρίου: Ζωή Γοδόση, Επικ. Καθηγήτρια ΤΕΕΤ, Αρετή Χονδρογιάννη – Μετόκη, Προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Κοζάνης. Συμμετείχαν οι φοιτητές και φοιτήτριες του ΤΕΕΤ- ΠΔΜ: Ρομάν Ζουέβ, Σεβαστή Ιντζέ, Μιχαέλα Μητκούδη, Κατερίνα Παΐσιου, Αριάδνη Πεδιωτάκη και Μαρίνα Πλούσκα

Εποπτεία ομάδας φοιτητών, Οργάνωση έρευνας πεδίου: Ζωή Γοδόση, Επικ. Καθηγήτρια ΤΕΕΤ-ΠΔΜ, Έλενα Εφέογλου, ΕΔΙΠ, Τμήμα Κινηματογράφου ΑΠΘ, Ειδική Επιστήμονας ΤΕΕΤ-ΠΔΜ, Φωτεινή Καραλίδου, Δρ. Κοινωνικής Ανθρωπολογίας.

Ξεναγήσεις από τις αρχαιολόγους της ΕΦΑ Κοζάνης: Κατερίνα Αναγνωστοπούλου, Χριστίνα Ααμοντ.

Εισηγήσεις: Ζωή Γοδόση, Έλενα Εφέογλου, Φωτεινή Καραλίδου.

Εργαστήριο Ψηφιδωτού

Υπεύθυνος εργαστηρίου ψηφιδωτού: Γρηγόρης Τζιαναμπέτης
Συμμετείχαν: Δημήτρης Αναστασίου, Στέλλα Αναστασίου, Βασίλης Δάλλης, Αρετή-Μαρία Καραγιάννη, Μανώλης, Καραμανώλας, Άννα Κουτσώνα, Ιωάννα Μητσιάκου, Γιώργος Πελέκας, Γλυκερία Πελέκα, Αθανασία Τσίγγανα, Κωνσταντίνος Τσίγγανας, Τσιώνα Αδαμαντία, Ευθυμία Χριστοφόρου, Θανάσης Χριστοφόρου.

Σχεδιασμός, επιμέλεια εντύπου: Μιχαέλα Μητκούδη, Ζωή Γοδόση

Το φωτογραφικό υλικό προέρχεται από το Αρχείο Αρχαιολογικού Μουσείου Αιανής και από τους συμμετέχοντες στο εργαστήριο.

Υπουργείο Πολιτισμού & Αθλητισμού
Εφορεία Αρχαιοτήτων Κοζάνης
Αρχαιολογικό Μουσείο Αιανής

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Τμήμα Εικαστικών & Εφαρμοσμένων Τεχνών

Οι τελετουργίες και ο ρόλος τους στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία

Πλήθος στοιχείων του λαϊκού πολιτισμού επιβιώνει ή αναβιώνει τα τελευταία χρόνια σε όλο το νομό Κοζάνης. Διατροφικές επιλογές και καλλιέργειες, έθιμα, εορτές και τελετουργίες, με σημασίες που υποκρύπτονται και καθορίζονται από ιδεολογίες άλλων εποχών, διατηρούνται ακόμα ζωντανά, παρά τις αλλαγές που έχουν δεχθεί, ως στοιχείο της πολιτισμικής ταυτότητας του τόπου και των επιμέρους κοινωνικών ή φυλετικών ομάδων. Αρχέγονα, δυναμικά στοιχεία, συμβολισμοί, διακρίσεις φύλου, ηλικίας και τάξης, γράφουν και ξαναγράφουν ιστορίες, σ' ένα παλίμψηστο χιλιάδων ετών.

Η «άυλη» αυτή πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί αντικείμενο προστασίας του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, ενώ η προσπάθεια πολιτών και φορέων για την καταγραφή, κατανόηση, ανάδειξη και προβολή των ιστορικών και συμβολικών διαστάσεων της, οδηγεί αναμφίβολα σε αποτελεσματικότερη διαχείριση του πολιτισμικού μας αποθέματος.

Ο όρος τελετουργία, σε αντίθεση με το έθιμο, αναφέρεται στην εκτέλεση κάποιων πράξεων και όχι σε αφηρημένες έννοιες και πεποιθήσεις. Η τελετουργία συνδέεται με κανόνες και σύμβολα. Αντλεί τα νοήματά της από τα κοινωνικά συμφραζόμενα που δημιουργείται και μέσα σ' αυτά έχει νόημα. Αντανακλά την ανάγκη κοινωνικής ενότητας και σταθερότητας, διατήρησης και αναπαραγωγής της κοινωνικής δομής, νομιμοποίησης της εξουσίας και αναπαραγωγής των κοινωνικών και θρησκευτικών απόψεων. Οι Λαζαρίνες της Αιανής και των όμορων τοπικών κοινοτήτων, αποτελούν ένα σημαντικό λαϊκό τελετουργικό δρώμενο, κοινωνικής σημασίας.

Αρετή Χονδρογιάννη - Μετάκη
Δρ. Αρχαιολόγος
Προϊσταμένη Εφορείας Αρχαιοτήτων Κοζάνης

Οι γυναίκες της Αιανής με αφορμή το παρελθόν

Το θερινό εικαστικό εργαστήριο της Αιανής πραγματοποιείται από το 2011 για όγδοο συνεχόμενο χρονιά στο Αρχαιολογικό Μουσείο Αιανής. Το ειδικό θέμα των εργασιών συνδέεται κάθε φορά με την ιστορία της Αιανής και για την πραγμάτευση του αφόρμηση αποτελούν τα εκθέματα του Μουσείου από τις διαφορετικές ιστορικές περιόδους του οικισμού και της γύρω περιοχής. Στο θερινό εικαστικό εργαστήριο του 2018 με θέμα "Γυναίκα εν οίκω και εν δήμω" διερευνήθηκαν με τη φωτογραφική καταγραφή και τη βιντεοσκόπηση πλευρές της ζωής των γυναικών στο οικισμό της Αιανής. Αφορμή για το project στάθηκε η καταγραφή του εθίμου των Λαζαρίνων που έγινε τον Μάρτιο του 2018. Στο πλαίσιο της παραδοσιακής κοινότητας το έθιμο συνδεόταν με την αναγέννηση της φύσης την Άνοιξη, τη γονιμότητα αλλά και με την ένταξη στην κοινωνική ζωή της κοινότητας των νεαρών κοριτσιών, δίνοντας την ευκαιρία για τη συνάντησή τους με τους νέους και την προετοιμασία μελλοντικών γάμων. Οι Λαζαρίνες είναι μια καθαρά γυναικεία γιορτή, καθώς τις τρεις ημέρες από την Παρασκευή πριν τη Μεγάλη Εβδομάδα μέχρι την Κυριακή των Βαΐων, με επίκεντρο το Σάββατο του Λαζάρου, οι γυναίκες κυριαρχούν στον δημόσιο χώρο. Σκοπός του project είναι αφενός να διερευνηθεί πώς οι γυναίκες της Αιανής αντιμετωπίζουν το έθιμο και ποια είναι η σημασία του για αυτές σήμερα, καθώς αυτό πλέον δεν φέρει την κοινωνική βαρύτητα που είχε στο πλαίσιο των παραδοσιακών κοινωνιών, και αφετέρου να καταγράψει τις γυναίκες της Αιανής στην καθημερινότητά τους, στο οικιακό περιβάλλον ή τους χώρους της δουλειάς, και να ερευνήσει μέσα από τα οπτικά τεκμήρια και τις βιντεοσκοπημένες συνεντεύξεις τη σχέση τους με το δημόσιο βίο και την παρουσία τους στο δημόσιο χώρο.

Βασική επιδίωξη, παράλληλα, αποτέλεσε η διερεύνηση νέων μορφών ψηφιακής δημιουργίας πάνω στον άξονα: εικόνα - μνήμη - αφήγηση. Έτσι, για την παραγωγή ψηφιακών έργων τέχνης χρησιμοποιήθηκαν σύγχρονες μέθοδοι εικαστικών πρακτικών, που συνδέουν τη φωτογραφία, τον κινηματογράφο, την αφήγηση, τον ήχο, το τραγούδι, το πειραματικό μοντάζ.

Χρησιμοποιώντας μεθόδους της προφορικής ιστορίας και με οδηγό τη μνήμη καταγράψαμε αφηγήσεις του εαυτού, προσωπικά βιώματα, ιστορικά γεγονότα, αγωνίες για το μέλλον, σκέψεις κοινωνικής, οικονομικής, πολιτικής ακόμη και αισθητικής φύσης σε συνεντεύξεις που έγιναν στα σπίτια, στην πλατεία, στους χώρους εργασίας, συναντήσεων και διασκέδασης και οι οποίες αναδεικνύουν πολλαπλές όψεις της γυναίκας της Αιανής σήμερα.

Μέσα από τις μαρτυρίες των γυναικών προβάλλουν οι πολλαπλές ταυτότητές τους και κυρίως προβάλλει η σύγχρονη ζωή στην Αιανή, όπου το παρόν εμπειριάζει και εμπλέκεται με το παρελθόν, το τώρα με το τότε και το εδώ με το αλλού, το μέσα με το έξω, το τοπικό με το παγκόσμιο.

Σήμερα οι γυναίκες του χωριού, με την καθοδήγηση πλέον του πολιτιστικού συλλόγου και των μεγαλύτερων σε ηλικία γυναικών, μέσω του εθίμου των Λαζαρίνων πραγματοποιούνται την τοπική τους ταυτότητα, συμβάλλοντας στη δημόσια εικόνα του χωριού τους και συμμετέχοντας στη διεκδίκηση των τοπικών φορέων για την ένταξη του εθίμου στην άυλη κληρονομιά της Unesco. Η επιμονή στην τήρηση του εθίμου, στο οποίο οι γυναίκες διαδραματίζουν τον κύριο ρόλο, προσπαθεί να συσπειρώσει τους κατοίκους της Αιανής, να ενισχύσει τη συλλογικότητα, να διατρανώσει και να ανασυστήσει την έννοια της κοινότητας μέσα σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον.

Ευχαριστούμε τους κατοίκους και ιδιαίτερα τις γυναίκες της Αιανής που μας υποδέχτηκαν θερμά και δέχτηκαν να φωτογραφηθούν, να μιλήσουν μαζί μας και να συμμετάσχουν στο project: Ιωάννα Αναστασίου, Αστέριο Βαβλιάρη, Βάγια Βαβλιάρη, Αθανασία Γιαννακοπούλου, Θεοδώρα Γκούνα, Φωτεινή Γκούνα, Στεργιανή Γκουρτζούρη, Κατερίνα Γυφτοπούλου, Άννα Καρακάση, Αλεξάνδρα Καραμανώλα, Αναστασία Καραμανώλα, Βάγια Καραμανώλα, Κώστα Καραμανώλα, Ιωάννα Κύρινα, Παναγιώτα Κύρινα, Φωτεινή Κύρινα, Ιωάννα Κύρου, Ευαγγελία Μαλιάρη, Ευαγγελία Μαντζώλα, Φωτεινή Μαρούδη, Δέσποινα Μαυρουδή, Γιώργο Μητσιακού, Βασιλική Μητσιακού, Δήμητρα Μπούλη, Λένα Μπούλη, Καίτη Μπουρνιώτη, Βάσια Πελέκα, Γεωργία Σγουραπούλου, Γιάννης Στάμο, Ιωάννα Στάμου, Φρειδερίκη Στάμου, Βαίτσα Στόκα, Ευαγγελία Τζάμου, Βασιλική Τζέλου, Πασχάλη Τούνα, Γρηγόρη Τζιαναρμπέτη, Στέλλα Τσιουμπάνου, τη Βάγια και τη Μαρία και τους κατοίκους της γειτονιάς του Φανού "Στα Χουρταρίτσια". Ένα μικρό μέρος του υλικού που έχει συλλεχθεί (φωτογραφίες και βίντεο) παρουσιάζεται στην έκθεση στο Αρχαιολογικό Μουσείο Αιανής (26 Αυγούστου - 30 Σεπτεμβρίου 2018). Η επεξεργασία του υλικού συνεχίζεται, ώστε να γίνει σύντομα η εκτενής παρουσίασή του.

Ζωή Γοδόση, Επικ. Καθηγήτρια ΤΕΕΤ- ΠΔΜ
Έλενα Εφέουλου, ΕΔΙΠ, Τμήμα Κινηματογράφου ΑΠΘ, Ειδική Επιστήμονας ΤΕΕΤ-ΠΔΜ
Φωτεινή Καραλίδου, Δρ. Κοινωνικής Ανθρωπολογίας

Άγης Ράμπολας

Αριάδνη Πεδιωτάκη

Μιχαέλα Μητκούδη